

zatott nagy gőz-erőmű, mellynek kereke egy hosszú emeletes épület minden zög 's zugában, a' legkülönbözőbb alakú gépelyeken, tör, gyúr, egyenesít, sző, választ, tisztít, fon, sodor, 's tb. Míg barátom, elemében levén, jegyezteté az erőművek' hatását és szüleményit, én addig nem tehettem egyebet: mint bámulám az emberi találékony éa'z nagyságát. A' közép emeletben láthatni a' legújabb hozott amerikai különösszépségű orsó-gépelyeket. A' műszerek mellett még számos ember dolgot talál 's miként hallottuk, az egész gyár naponként 300 embert foglalkodtat. Van Gácson még a' Forgach grófoknak czukorgyárak is, mellyben tavaly 60 ezer mázsá répa dolgoztatott fel; az itt készített czukornak mázsája 40 pgő fton adatik el. A' várba idő-rövidség miatt nem mehettünk, egyébiránt ez most inkább csak kastélyhoz mint várhoz hasonlít. —

Hogy tovább folytassuk utunkat, térjünk vissza Losoncra. Társaságunk most megszaporodott két derék losonczyi jogász-barátunkkal, kik szívesek voltak felszólításunknak engedni 's velünk Agtelekre eljönni. A' pezsgő ifjúság' közelében a' már korosabb is ifjultnak érzi magát, 's így mi is most mintegy felvidulva, hol mulatságos, hol tudományos beszélgetések közt folytatók utunkat, örvendve a' szép 's egészen cseréppel fedett Pincz helységének, megtekintve (de csak en passant!) a' már gömörmezei Osgyán helység' szép 's igen fiatal nőit, kik tizenégy sőt tizenkét éves korukban már férjhez vitetnek. A' gömörmezei helységek' házai számmal jegyezvék, tája átaljában véve szép, regényes, kivált Rimaszombatnál. E' régi mezőváros vérhatalommal bir, népe szorgalmas. Több szép épülete van készen 's készülében; ezek közt nagyvendéglő és színház ugyanazon épületben, körülvéve szép oszlopsorral. Most egykor ide járt mintegy 2—3 óra járásnyi földre (ad rationes contribuentis) gyűlésekre; megyeházában most Gömör tartja néha üléseit. Említést érdemel még a' városnak egy nagy és szép közkertje, millyen Pestnek tán soha sem leend.

Megízlelvén még a' híres és jó rimaszombati kenyeret, tovább haladtunk az egészen Sajóig tartó hegyesdombos úton, mellyről távolban a' lipői és szepesi, közelben pedig a' murányi, ekkor egészen hóval borított, hegyeket láttuk, 's ez utóbbiak' láttakor nem lehetett meg nem emlékeznem a' murányi Venus' becsületes költőjéről. Estve a' szép, régi kastélyokkal bővelkedő 's a' tatár-berohanásról nevezetes Sajó völgyébe, éjjel Sztáryára jutánk, hol az országot két részre osztlik: egyik Rozenyóra viszen, a' másik jobbra fordulván, Agteleknek Kassára vezet. Nem akarván azonban sötét éjszakán tenni a' nem egészen bátorságos, Csellény' roppant erdején átvivő 's egész két óraig tartó utat, azt másnap reggelre hagyók. Lefektünkör kérdeni látszatánk egymástul: vajjon három napi fáradságunkat 's több uti bajainkat megfogja-e jutalmazni a' negyedik nap' reggele? 's vajjon érdemes-e a' természet' szépségét földalatt bujkálva, gyertyavilágnál kutatni, holott azt napvilág' fényében naponként láthatjuk a' hegyek' bércz-ormain, 's a' völgyek' virányos rónáin? És kérdésinket a' holnap felfogja-e oldani? —

Felkeltünkör az idő épen nem mutatkozott kedvőnek: előbb permetezni, később esni kezd. Az említett Csellény' erdejéből kibukván, egy völgyön túl előtünk állt Agtelek' helysége 's ehez mintegy óranegyednyi távolságra az e' tájoni lakosoktól, Baradla' névvel nevezett barlang, melly egy kopasz és köves, inkább dombmint hegysor alatt fekszik. Ezen dombok' legszélsőbbi-

kéhez érven az utas bámulva tekint fel, maga fölé hajolni látván mintegy 28 ölnyi magas 's több szélességű kőszirteket, mellyek csókakkal telvék, 's itt amott zöldellő bokrokkal ellátvák. A' földön fekszik néhány szikla-darab, mellyek' egyike mögött egy, sziklába nyiló pincze-alakú bejárás van; 's ez a' Baradlának ugynevezett szája.

Itt bocsásson meg a' kegyes olvasó, ha enelbeszé-lésemmel felhagyok, 's őt átadom az e' pillanatban a' faluból már jövő vezetőknek, valamint mi is magunkat egészen rájuk hagytuk. Moglehet azonban, ha időt nyere-ndünk a' barlang' valamely szőlás- vagy gondolkodásra alkalmas helyén: a' látottakat eszméinkkel közlendjük vele. Előre azonban semmi bizonyost nem ígérhetünk, mert a' barlangban, mint halljuk, az emberkizárólag a' vezetők' hatalmában van. De lassan! már itt vannak — négyünk közül menjen egyik elejükbe, hisz ők is, 's tán inkább mint sok más, megérdemlik az üdvözlő küldöttséget. Én mentem 's szólék: „Adjon isten minden jót az uraknak, mi a' barlangba szándékozunk; legelsőbb is szeretnénk az urakkal megismerkedni.” A' ket vezető közül a' posztó-ruhás szólalt meg: „Köszönjük szépen a' kívánságot. Én Bodony N. vagyok, a' helység' rectora, itt a' komám uram pedig (ködnönös szomszédjára mutatva) Szegő N. árendás.” — „Hát árendában van a' barlang?” — „Igen is uram, 75 vftért, melylyekből 50-et az eklézsiának ajándékozott az uraság, 25 pedig a' barlang-hidak 's töltések' kijavítására fordittatik. Ellenben minden, az utazók által adott pénz Szegő uramé, ki-nek kizáró joga van Agteleken a' vezetéshez.” — „És Rector ur?...” — „Én a' viaszfaklyákat szoktam adni.” — „Ez utóbbi dolog küldöttségi tisztet” bevé kisse meghidegíté, Szegő árendás uramon kívül rector úrnak viaszfaklyáját látván 's utazó társaságunknak az uton több-féle baj által meglapult erszényére gondolván. Még egyet akarok kérdezni, remélljük, hogy jó időt választánk be-menetünkre?” Ekkor megszólalt az angol pathosus Szegő uram: „Biz uram, nem jó most a' Baradlába menni, az új ágba már két esztendeje nem mehettünk, a' régiben is megáradtak a' vizek, nagy a' sár, 's mindenütt csepeg 's csurog.” — Valamint egyrészl a' lábamonlevő, nem rég Pestről 's a' sima párisi utcából hozott eszímám összehuzódott e' hirre, úgy másrészl az új ágbai be-nem-mehetőségünk felett magam is elszomorodtam. Visszatérven vezetőinkkel 's őket utitársimnak bemutatván rövid idvezlet után, miután rector ur viasz-, Szegő uram fafaklyáját meggyújtotta, mi pedig egy-egy égő gyertyát kezünkbe vettünk, 's rector ur előre, mi négyen egymásután mögéje, Szegő uram pedig mint arriere-garde leghátulra állt volna, beindultunk.

Honti

(Ége következik)

El e g y t á r .

(Álomtalanság.) Casal-Monferatoban (Piemontban) egy tizenhét éves leányzó valamennyi orvos' figyelmét elfoglalta. E' fiatal nember már négy hónap óta egy pillanattal sem aludt; még a' legerősb mákony- v. opium-adagoknak sincs hatásuk. A' lyánzó szemütemást soványszik, 's félnek hogy meghal.

Midőn Af ikában rabszolgákat végeznek ki, egy különös dobot, az ugynevezett haláldobot, szokás ugyan azon pillanatban pörgetni, mellyben kés-ele a' bűnös' fejét a' nyakszirtről elvágják; már csak ezen dob' hangja is borzanattal tölti el a' hallókat. A' benszülböttek már messziről ismerik e' dob' hangját 's általa ezt gondolják jelentetni: „király, én megöltém őt.”

V e l e m é n y

a' tűz-és víz-elleni biztosítás tárgyában.

F. évi Társalkodó 44dik számában két kérdés van egy emberbarát által megfajítás végett föltéve: 1) "Vannak-e szerek, melyek által a' házfedélét eléghetlenné tehetni kevés költséggel? 2) Mi módon eszközölhetni, hogy jövőre, sőt azonnal is, mindegyik, ki büne nélkül akár tűz akár víz által károsul, kárpótlást nyerjen mások terheltelessége nélkül?" — Ezen, anyagi tekintetben fő fontossága, kérdéseket — mivel sem természetvizsgáló, sem művész nem vagyok — ha egészen meg nem fejttem is, de szinte emberbarát's épen azért véleményemet adni azokra nézve kötelességemnek ismerem. — Mi tehát az első kérdést illeti, arra nézve határozottan állítom: hogy van mód, minél fogvást a' ház' fedelét, ha nem kivétel nélkül minden esetben is, de majd csaknem mindig eléghetlenné tehetni kevés költséggel; 's ezen mód a' mindenki előtt ismételtes cseréppel-fedésben áll. Ne higye senki, hogy a' cserép a' szegényebb néposztálytól, kivált falukon, használtatni szokott vājogfalra nehezebb volna, mint a' nád; vagy olly nehéz volna, hogy a' leg-egyszerűbb vājogfal is meg nem bírja azt; azt se higye senki, hogy a' cserép sokkal költségesebb, mint a' nád, sőt sokkal olcsóbb, ha azt a' paraszt-gazdák magok vetnék, mint most a' vājogot, 's magok égetnék, mint most sokan a' téglát; kevesb költségbe kerül a' cserépető akkor is, ha a' nádat pénzben kell az építőnek venni. Azokat, kik állítják, mikép a' cserép a' nagy tűz miatt elpattanván, nem bűrságos 's a' célnak meg nem felelő fedél, 's azokat, kik mondják, hogy nem mindenütt van cserép-készítésre alkalmas föld, a' tapasztalásra utasítom, melly szerint mind a' fekete-földü mind a' homokos határokon van cserép-égetésre alkalmas agyag; 's ha mind azon helyeken cseréppel fednék az épületeket, hol azt égetni bizonyosan lehet, már ez által tömérdek szerencsétlenség eltávoztatnék. — A' másik ellenvetést illetőleg: ha van is példa, hogy valamely tűztengerben egy két, a' tűznek nagyon kitett, cserép-födelű ház megégett, de sokkal több a' példa, melly szerint illy ház épségben maradt; azonban ha csak harmada lesz is valamely városnak vagy falunak vegyest cseréppel fedve, a' tűz soha a' cserépnek ártatható erőre nem kaphat, ha pedig mind cserépes lesz, alig leend eset 's alkalom tűztámadásra.

Az volna tehát az én e' részbeni csekély véleményem: miszerint a' mellett, hogy mint most a' városok vagy ezek által cserépetéssel joggal felruházott egyesek, magok égettetik a' cserépet, 's tetszésök szerinti áron adják, minden közönség egy, vagy a' szükséghez képest több, cserépetető tanyát a' szükségességek köz költségén építtessen, abban egy felvigyázót 's cserép-készítéshez értő embert szinte közközlésen tartson, hol aztán minden helybeli lakos számára maga tűzrevalójával, többek közt a' tetőnek szánt náddal vagy szármával a' felvigyázó ingyen-utasítása mellett cserépet égethessen; így maga a' gazda által vetett 's égetett cserép alig kerül a' kézimunkánál többbe, — fenmaradván e' mellett mindenkinek az alkalom, miszerint, mint eddig úgy ezután is, ha úgy tetszik, a' városok' cserépetetőjéből készen vehessen cserépet. — Nagyhasznú 's követéseméltó azon egy kun'városban divatozó, v. legalább kevésbé ezelőt: di. tűz, szokás, miszerint az

iskolás gyermeket cserép-készítésre is oktatták; minek azon haszna lón, hogy némely gazda, tanyáján, üres idejében apródokint vetett cseréppel fedte-meg épületeit. Másik mód, mellynél fogvást az épületetűt tűz ellen biztosíthatni: a' gyékényvel-fedés, melly nagy tömötsége miatt lánggal nem ég, csak emésződik; 's így igen könnyen oltható; van példa, miszerint egy részint gyékényvel részint náddal fedett házba ütvén a' mennykő, a' nádas rész azonnal hamuvá lón, a' gyékényes pedig csak emésződvén, könnyen eloltathatott; a' gyékényetűt ajánlja azon nagy esin is, mellyel azt a' hozzáértők készíteni szokták. — Hol gyékény nincs, van 's lehet cserép. — Mig tehát a' természetvizsgálók jobbat találnának, éljünk a' jelen jóval 's tegyük magunkat minéleltőbb bűrságba a' legkártekonnyabb elem — a' tűz ellen.

Mi a' tisztelt emberbarát' második kérdését 's arra tett javaslatát illeti: ha fel lehetne tenni, hogy minden ember érti a' maga hasznát annyira, hogy évenként bizonyos summáig biztosítja magát a' külföldi biztosító-egyesületek' példájakint, akkor a' cél sok részben el lenne érve; de mivel az emberi elfogultság ezt hinni nem engedi, lehetne tán mind azokra, kiknek a' biztosításra szükségök lenne, évenként bizonyos summát az adó mellé kivetni, 's azt az adóval együtt bevenni. Igaz hogy ez sokra nézve kényszerítésnek tetszenék, de miért ne lehetne a' közönség' kárával nem-akarót saját hasznára 's egy város' vagy falu' biztosításaért kissé kényszeríteni, mint ez a' polgári igazgatás' sok más ágiban történik. Vagy mivel, mit az ember egyszer zsebébe tett, azt onnan nem örömezt 's könnyen adja ki, lehetne valamely közös hasznú tűz-ellen biztosító tőkévé tenni; egy földmivelő faluban p. o. a' határ' bizonyos, csekély részét kiszakasztani, 's azt közös erővel munkálván, az évenként termendő gabonát a' kitűzött célra kezelni, 's az így bejöhötő summából tűz ellen biztosító tőkét alakítani; így közvetlen senki mitsem adna, 's még is elérnék a' cél. — Nagyobb feladás jelen helyzetünkben a' víz-elleni biztosítás, mert ha szinte tökéletesnek is az érintett célra, kihatározhatná meg csak hozzávetőleg is igazságosan a' víz által most okoztatni szokott kárt? pedig illy nemű vállalatoknak szoros igazság életfőjök. 'S ha egész határokat élőt a' víz, ki fog segíteni a' kárvalottakon? De nem is hihető, hogy mig a' vizek országosan regulázva nem lesznek, víz ellen biztosító társaság lépjen életbe; a' tűzvésznek egyfelől, a' víz-áradásnak másfelől kitétetett helyek pedig magokat biztosítani nem képesek.

Legyenek a' városok 's faluk cseréppel vagy gyékényvel fedve, legyenek a' vizek országosan szabályozva — 's ezt soha nagyobb hihetőséggel mint most a' haladás és mindinkább felvilágosodás' korában várni nem lehetett: — akkor a' tűz és víz, átok helyett csak áldás lesz.

K. L. J.

A g g t e l e k.

(Folytatása 's vége)

Már a' barlang-fölötti köszirtet közt mindenütt csepeg 's csorog a' víz, 's az kivált most tavaszkor az üreg' száján befutván sárban kelle lépdelnünk egy mély pince' torkához hasonló üregbe, melly később tágul, 's felül kűrtalakú boltozatot képez. Rector úr fel-fellobogtatja fák-

lyáját 's kezdi magyarázgató tisztét: 'Uraim, ezt kéménynek hívják. Ez pedig itt a' pitvar.' Ez ama'hoz igen közel esik, tágabb helyet teszen, honnan al' aljában vére már egyenest haladhatni a' barlang' egész régi ágán. 'Itt van, urak, jobbra a' esonház, ha tetszik visszajövet bemehetünk; hajdan ott tünérdek esontokra akadtak, de már mind elhordatván azokból semmi sincs' — „Hát mi ez Rector úr, hisz itt egész patak foly?' — 'Urak, ez az Acheron, azok a' kövek ott leszakadott csepegések, millyenek itt már mindenfelé vannak, hol kisebbek hol nagyobbak. Itt van az ország' táblája, írják fel az urak neveiket.' — Ezen köszirt valóban iszonyu kő tábla, fáklyafüsttől már egészen fekete, 's mellyre ezer meg ezer név van följegyezve. A' legrégibb névfelirat rector-kalauzunk' mondása szerint 1600dik évbéli. 'Itt van tisztá 's jó forrásvíz, nem tetszik inni?' Utatársim a' szép csepegőkővü medencéből ittak, nekem, amugy is elég csepegvén rám, nem volt kedvem. 'Ez Mózsas' oltára; nézzék uraim, mintha valaki kézzel faragta volna. Ott tul pedig van a' nevezetes róka lyuk, de a' bemenet kissé bajos, visszajövet ha tetszik, valamint a' denevér-barlangba is bemehetünk.' — E' tájon már bajosb volt az út, főkép e' tavaszon; itt ott vannak ugyan lélekvesztő hidak a' vizeken, de azért több helyen sárba csuszva, vagy bokáig söt térdig víz-zet kelle gázolnunk. 'Itt vannak a' függönyök, amott a' fellegek.' — Azok valóban természeti durvaságjokban a' mesterségesek- 's ezek a' láthatárbeliakkal, szépségre 's hűségre vetélkedők. 'Ha van pisztoly az uraknál, ott azon körül löjjenek befelé.' E' helyre érkezvén egyik közülünk elsüté pisztolyát, mellynek adott hangját egy ezred', general de charge-ához tán legjobban hasonlíthatni. El-elálmélkodtunk és tovább haladtunk. 'Urak itt vagyunk a' nagy-templomban!' Igen, nagy templom ez olvasó, a' természet' esodáinak egyik temploma. Ha 's méltán bámul az utas Romában a' szent Péter' művészileg épített kúpjá alatt, szintugy bámulhat e' földüregbéli nagy-templom' roppant boltozata alatt! A' természet' ereje itt legdicsebb fönségében mutatkozik; ide, e' szűk üregek, apró lyukak 's gyöngye csepegések közé, ugyezőlván architecturail idomban alkotván egy n. templomot. Ez azon hely a' barlangban, melly legnagyobb indifferentismusunkból is kiragadni képes. 'S az érzelmek' milly gazdag bányája nyíllhatik itt egy chateaubriandi szellemű andalgónak, állva ezen óriási ívbolt alatt! látva maga előtt annak kellő közepén egy nagy oltárt, jobbra 's balra szobrokat mindenfelé elszórva, a' szentháromságnak, szűz Máriának, sz. Jánosnak, aprószeneknek 's tb. tiszteletére magátul a' természetűtől emelve; látva továbbá tárgyakat, millyenek: egy három-águ torony, chorus, szónok-szék, orgona, pápa-süveg 's tb.; látva mondom 's érezve mindezt, és hallva egy kőharagnak (kő-ütés általi) andalító hangjait, — neki itt milly nyugtató gondolatok, 's milly édes ábrándok szállhatnak lelkébe! Kérdezheti önmagában: vajjon mindezen itt előttem álló tárgy ezred-évek előtt, sőt a' világ' teremtséskor már, nem a' keresztyénkort tükrözik-e elé? nem jellemzők-e azok itt már világkezdetkor a' valaha történendőket? máskép e' lassu méz-szívárgásból csepnekint támadt kőszobrok, hogyan ábrázolhatták volna elő épen a' catholicismust, 's annak hőseit?... 'S vajjon mindezen ezer meg ezer különböző csepkő-alakok, nem a' goth-'s romanticumot személyesíték már akkor is, midőn ott fen még a' classicismust uralkodott? Vissza tér-e a' világ egykor még a' csöndes boldogító hithez?... 'Urak, fogy a' fáklya, 's innen világ nélkül még ember ki nem juthatott! halljuk kiáltani rector urat; azért fel agyunk más szerep-vittel 's magunk' személyében sietünk a' minket hátrahagyott rector után, 's megtekintvén a' főtárgy a' kis-

templomot, a' kovácsfuvót, átmenvén az Acheronnál is nagyobb Styx-vízen, mellyek később egy-folyammá egyesülnek, a' kis terembe vezetettünk, hol nagy melegben az aggtelkiifuság tánczra szokott gyűlenni.

Hogy rövidke legyünk e' tömkeleg' részletnek leírhatlanságában, csak általjában említjük még a' szép virágos-kertet, a' természetnek e' bámulatos szönyegzetét; a' kerékvágások' több helyen látható nyomait, mik e' barlang' egykori 's ki tudja mi-okból ez örök sötétségbe települt szerencsétlen lakókra borzalmas sajónnal emlékeztetik azok' századok utáni tapodóit; a' trónt; a' négy fölirattal ellátott emlékoszlop közül a' Reviczkyét, mint magyar nyelven szólót 's imigy hangzót: „Üdvözlégy drága jó királyunk' jobbja revisnyei gróf Reviczky, hazánk' csiláglaga és disze“ a' koporsót! 's a' t. 's a' t. 's a' t.; a' kis teremnél is nagyobb terem; szobrokat, különféle nemzeteknek mintegy itteni képviselőit; egy vámost tányérjával, mellybe örökké csepeg; egy mézszárcsákat szalonnával 's hússal bőven ellátva, sőt a' leölt marhák' még friss vérforraljaival; vörös, sárga utat; holdvilágot egy üreg' boltozatán; egy gyémántként ragyogó szírt, köpüket, török-fürdőt, zsidó-templomot, nadrágot 's tb. Azonban mindezeknél is jobban álmélkodhatni az iszonyú nagyságu Szion' hegyén, mellynek tetejét ki nem vehettük, 's a' zuhatagnál, melly egy, a' legszebb parkba illő víz-esésből áll, mellytől nincs messze már a' most víztől környezett vaskapu, hol az 1825ben Vasstul felfüdüzett új ág kezdődik, hová azonban, mint említém, a' víz-áradás miatt nem juthatánk; miért még balra nyomulván elő itt a' régi barlangnak végét, melly földig-nyúló boltozatból áll, értük. E' helyen a' fatonlevő számtalan név közül szemembe tűnik Eszterházy Miklóse, mint előnévének elhagyásával odairótté. —

Visszaindulásunk csak azon uton, mellyen bejövénk, történhetett, 's azt most biztosabb lábbal teljesítők. A' nagy templomban megkérdezett a' rector-kalauz: vajjon a' mellék-ágak' mellyikébe volna még kedvünk bemenni? Rövid tanácskozás után, minthogy a' víz-ár miatt a' paradicsom-ágba nem mehettünk, a' esonházban mitsem, a' denevér-barlangban pedig csupán sötétben ülő 's a' fáklyavilág ellen röpkedő denevéreket, — (minőket fenn is elég számosat láthatunk) — találhatni: a' rókalyukba-menetre tökélik el magunkat. —

Lerakván vezetőink' tanácsára a' magunkkal aggtelki-émlékül hozott köveket, legelsőbb is a' rókalyuk előtt csontokat—embercsontokat! — nézegettük. Kezembe fogván egy kéz-szárcsontot 's épen azt gondolván: vajjon nem tartok-e most valamely ismételten magyar történeti epizódot, vagy egy borzasztó élet-regényt kezembem? midőn a' rector felkiáltta: 'Urak, azon csont egy fiatal leány' csontja, kire itt néhány év előtt akadtak; haja egészen ép volt.' Borzadással odább siettünk. 'Urak, egy másutat! — szólta a' rector 's fáklyájával eltűnik egy nyiladékon, melly oly szűk, hogy ember állva nem férhet belé — csak hamar utánam, hogy a' fáklyafüst fel ne akadjon, különben valamelyikünk meg is fúlhatna!' 'S minémán 's ugyszólva sötétben utána sietünk, 's jó darabra haladtunk gugorodva, míg egy tágabb üregbe kijutánk, hol kényelmesen állhattunk, 's a' paplan-alakú boltozatot nézegethettük. 'No most tovább urak, itt kissé bajosabb lesz még az út, de aztán már a' rókalyukban vagyunk.' Igaza volt a' rectornak, a' mászás itt négy kéz lab történt, 's mind e' mellett a' csepkövek 's roppant sziklák alul hasig, fölül hátunkra tolakodtak, 's több helyen csepegések és csorgások érték nyakunkat. De végre e' második szoroson is átvirgódva, 's felmászáva néhány kőszirt' hátára, 's olykor egyikékről mélység fölött a' má-

sikára voltigirozva — most már a' rókalyukban állánk, 's el-elámultunk. Előttünk állt egy nagy 's magas üreg két ellen-osztályza tal. Jobbra egy part, 's rajta iszonyú kőhalom állt, hasonló egy pusztá szikla-várhoz, melyre az utas véletlenül valamely rejtett helyen talált; honnan csakugyan 'Vár' nevezetet nyert e' kőhalom. De ki képes a' balraeső 's még' nevet nem nyert mélységnek nevet adni? Örültem, hogy e' mélységnek nincs neve: mert az elnevezés természeti tárgyaknál, csak romlója eszméink 's érzelmeink' szabad röptének. Borzadva tekinték az előtttem lenyúló 's mindenütt goth-oszlopoktól környezett fenséges-látványu mélységbe. Által-é valaha kegyes olvasó a' bócsi szent-István templomának karzatán téli este, midőn a' nép a' szín- 's kávéházakba telongván azt üresen, 's csak néhány lámpa' gyenge fényétől megvilágosítva elhagyá? Ha igen: ugy képzeld magadnak, mikép nyult el alattad ezen óriási templom' ürege, melynek sanctuariumáig szemed a' sötétben nem hathatott, 's mikép mutatkoztak gyenge fényben a' roppant oszlopok; képzeld 's az építészet' e' remekében az aggteleki rókalyuk' természet-alkotta hasonképét fogod egyszersmind képzelhetni. — Elfogódva visszacsúsztunk, 's átvergődve a' két szorulaton, főlészedve lerakott köveinket, 's többé mitsem tekintve meg, nehogy ez utolsó látvány valamit veszítsen erejéből: a' barlangot sebesen elhagyók. —

Utunk' kiegészítésül, végre némi halánk' jelöl: alázza meg magát a' minket földalatti utunkban kísért szíves olvasónk az aggteleki koresmába, egy kis villás reggelire. Igaz ugyan, hogy ezt oly szobában találják elő, melynek falba-csinált ablaka soha nyitva nem volt, azonban fáradsága tán még sem lesz egészen érdeknélküli. Im! már itt vagyunk; tűzhely teszi a' kandalót, most egy csarnok-palotával felérőt; körülé állnak, szalonnával delelő becsületes cortések: ha még annyian volnának, mind szent-iványianusok, élteheti velők olvasónk lelkes Gömörmegyének e' derék követét; 's addig, míg mi ruháinkat a' tűznél szárítjuk, ha tetszik a' pathetikus de becsületes Szegő uram által elhozott csak 1834 óta létező névkönyvben keresgélhet; 's míg egyik lapon nevetethet a' magyar katonák' német- 's egy oroszoknak olasz beírásain, addig a' másikon Eszterházy Miklóst magyarul üdvözölheti; vagy előadhat képzeletében egy magyar színész-társaság által szindarabokat; majd ismét Krajcsóvics pesti boltjába mehet divat-cikkeket 's kecs-árukat nézegetni egy sereg- hölgy' kíséretében: ha boldogabb kedélyű, mintsem hogy a' Carthausi' írójával a' világ' semmiségén merengjen; vagy ha elég szűkkeblű az országyűlésen Andrassyakkal helyet nem foglalni, 's tb. Szegő uram azonban sokkal boldogabb, mint hogy aggódnék az előtte fekvő névtömegen; ő előbbi csendes nyugalmával tovább reggeliz velünk, 's csak olykor mosolyogva hajt-fel egy pohár óbort; végre delet túlhaladván az idő, a' neki visszaadott névkönyvet hóna alá veszi, minden jót kíván nekünk, mi neki mint derék vezetőnek, 's mi ismét, mint e' laponi vezetők szinte azt — a' szíves olvasónak.

H o n t i.

Valami a' vizről.

„Haladjunk!” ez mostankorunk' jelszava; de valamint a' haladásra, ugy 's főképen a' közboldogság-terjesztésre nézve is igen nagy figyelmet érdemelnek azon felföldözések, melyeket kiki nagyobb költség 's áldozat nélkül használhat, sőt maga megtehet 's melyek által nem csak saját egészsége' fentartására, hanem élete' kellemesbítésére 's hosszabbítására is hathatós befolyást gyakor-

rolhat; ezenkívül pedig még a' vagyon-gyarapítás 's biztosítás is csak ezek' használatával történhetik. — Illy felföldözések azonban, bármi csekélyeknek láttassanak — noha igen is fontosak szoktak lenni, — gyakran maga a' felföldözés által vesztenek érdekükből, Columbus' tojásakint; de azért a' felföldözésre 's általános használásra is vajmi méltók; továbbá még a' felfedező' érdeme, sőt a' terjesztők' fáradsága sem maradhat érdektelen a' jobb 's igazságosb közönség előtt.

Illy csekélységnek tartaték sok ideig a' viz, 's azt számtalan balvéleménnyel terhelve használták; de jelenleg annyival nagyobb érdekű szerepet játszik még gyógytekinetben is (bárha én orvos nem vagyok, csak mezsei gazda), hogy szinte kötelességemnek tartom a' t. ez. közönséget azon számtalan hibára 's igen súlyos következményű károkra figyelmeztetni, melyek a' szűkölködő, helytelen 's romlott, vagy ártalmas vegyítékű viz' itatásából származnak; valamint arra is emlékeztetni mindenkit, hogy a' jó egészséges vízzel élésnek milly üdvös következményei vannak, az ember' saját személyétől kezdve, minden körülte levőre, marháira, sőt még baromfiakra is kiterjesztvén azt.

Ki halhatlan Prisznitzünk' nem felföldözése, sem nagyobb 's tudományosb kimiveltetése, hanem csak érdekesh figyeltetése' szakától fogva a' minél frisebb 's természeteseb 's közönségesen hasznosb vegyítékű viz' hatásait 's hasznait vizsga szemmel kísérte, sőt azt számos esetben alkalmazni próbálta, rémül 's borzad az embernem illy mindennapi 's nagy mennyiségben megkívántató táplálékának leg gondatlanabb, esztelen alkalmazásán, kiváltha tapasztalá, hogy még a' tanult 's tudós emberek, sőt orvosok is, a' betegetől a' vizitált, — szegénykéket epedéssel gyötörve, — eltűltak: holott a' természet, e' dajkáló és szeretve ápolgató nagy 's jó anya, annak használására egy, annak ellenállhatlan ingert, a' szomjat, tette örjévé; vagy sorvadókat legfeljebb állott 's pállott vízzel nemcsak minden jó foganat nélkül, hanem még kártékonyan is ámitgatták. De még inkább megrovandó azon, az egész emberiséget lealacsonyító, okatlan vakmerőség, mely szerint nem irtóznak mindenféle baromokat forróságban pállott 's rothadtvízű tavakból itatni; vagy hol zavaros, hól pedig jég hideg patakokból, vagy legalább oly kutakból, melyek' vízvegyítéke már magában hibás és ártalmas, annál is inkább, mivel az illy kutak' vizének javítására 's tisztítására mi gondjok sincs még akkor is, midőn a' viz tömérdek rút iszappal van terhesítve. — De maga a' munkás ember is több rossz mint jó vizet kénytelen inni, 's ezt is gyakran lankadt 's izzadó test-állapotban, 's igen sokszor anyaföldével egészen ellenkezőt, elégszer esőből gyűltet és igen hamar megposhadta' s bűzöst. — Hát még nyomoru baromfiaink mit szenvednek e' tekintetben, midőn századik háznál sem jut piperés gazdasszonyoknak eszükbe, hogy szegény baromfiajaikat, melyekből pedig kedves falatkákat szoktak felrakni asztalaikra, egészséges tisztá vízzel itatnák; kénytelenek szegények az udvaron bűzölgő pocsolyának vizét epekedve szörpölni szomjok' némi enyhítésére: mi által még nagyobb szomjuságtól epesztetik a' nyomoru állat. — Vannak előkelő házak sőt paloták, hol télen-nyáron az urak 's eselések romlott 's pállott, vagy jég hideg vízzel, néha ollyannal, mely pinceszében több napig áll 's bűzhődik, élnek. Valóban igen méltó dolog, a' szomjas háziállatot nem jéggel 's más rút zagyalékkal, hanem természeteseb jó fris hideg vízzel ápolni. Legyünk igazságosak, használjunk minél tökéletesb vegyítékű vizet, minél frisebbet mindenkor magunk' 's állataink' szá-